

Sanja Vojvodić*

Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka

Uzlet Zelenih na izborima za Evropski parlament 2019. godine**

Apstrakt

U radu se ispituju razlozi izbornog uspeha zelenih partija na majskim evropskim parlamentarnim izborima 2019. godine. Iznosimo tvrdnju da je njihov uspeh posledica više složenih faktora. Pre svega, da je na majskim izborima 2019. godine uočen dinamički odnos između rezultata Zelenih i stranaka „nove desnice”, naročito u slučaju Nemačke. Preuzima se teorijska argumentacija Pjera Injacija da su zelene partije i stranke nove desnice u korelaciji. Potom, autorka obrazlaže stav da je delimičan uspeh Zelenih posledica intenziviranja rasprave o klimatskim promenama i naročite mobilizacije mladih glasača. Konačno, ukazuje se na mogućnost jačanja nove desnice do sledećih izbora za EP, ukoliko Zeleni ne budu kanalisali izborni „uzlet” u politički uspeh.

Ključne reči:

Zeleni, Evropski parlament, nova desnica, klimatske promene, fragmentacija, izlaznost

* sanjavovodic.92@gmail.com

** Rad je prezentovan na naučnoj konferenciji „Izbori za Evropski parlament u izmenjenom političkom prostoru” na Fakultetu političkih nauka u Beogradu, jula 2019. godine.

UVOD

Izbori za Evropski parlament uvreženo se percipiraju kao od sekundarnog značaja za države članice i koji ne prave velika politička pomeranja u Evropskoj uniji, ali i Evropi u celosti. Građani misle da je za njih „manje na ulogu”, a ta teza je ilustrovana mnogobrojnim statistikama o nezainteresovanosti birača za nadnacionalne izbore za koje smatraju da su izrazito komplikovani i daleki od običnog čoveka, te se radije opredeljuju da svoju izbornu računnicu usmere i upotrebe na nacionalnom nivou. Međutim, po mnogo čemu su majski izbori za Evropski parlament bili drugačiji. Prvi put posle dve decenije uočena je veća izlaznost (50.9%) u 20 od 28 država članica i naročita angažovanost mlađe populacije. Iako je mobilizacija glasača predominantno vršena na osnovu postojećih konfliktnih dimenzija na nacionalnom nivou, u određenoj meri isticale su se i teme od značaja za EU u celosti, poput migrantskih kvota, demografskih pokazatelja „starenja Evrope”, opterećenosti penzionih fondova, ali i klimatskih promena. Predlagane mere rešenja kretnale su se dihotomijom „manje/više Evrope”, odnosno o neophodnosti daljeg i dubljeg povezivanja na evropskom nivou nasuprot onim koji su optimalni za povratak mnogih nadležnosti državama, efikasnije artikulisanje politika na nacionalnom nivou i odbranu suverenosti.

Pred same izbore intenzivirana je pažnja javnosti prema dvema partijskim porodicama: pisalo se da će „Zeleni talas” da zapljusne Evropu, ili da će „populistički talas” da se materijalizuje. Pritom, „zeleni” politički diskurs počeo je da se percipira kao kontrateža tzv. „populističkom”. Medijska rasprostranjenost ova dva međusobno kompetitivna narativa otvara veoma važno pitanje – da li su izborni uspesi zelenih partija i partija nove desnice¹ na neki način u relaciji?

U nastavku rada analiziraju se potencijalni razlozi uspeha zelenih partija na izborima za Evropski parlament (EP) maja 2019. godine, odnosno osnaženje njihove parlamentarne pozicije za 40% u odnosu na izbore 2014. godine. U prvom delu iznosi se tvrdnja da je rezultat zelenih partija u korelaciji sa uspehom nesistemskih stranaka „nove desnice”. U drugom delu rada nudi se empirijska argumentacija da je značajna izlaznost na ovim izborima posledica naročite mobilizacije mlađih birača, ali i intenziviranja rasprave o klimatskim promenama. Konačno, obrazložiće se strategija evropskih Zelenih da koncipiraju diplomatiju EU u uskoj vezi sa klimatskim politikama, koristeći trenutak kada nedostaje globalno vodstvo SAD u ovim pitanjima.

¹ U radu se opredeljujemo za izraz „nova desnica” pod pretpostavkom da je vrednosno neutralniji od imenitelja poput „krajnja desnica”, „desni populist”, „autoritarne desničarske stranke” i dr. Takođe, ne treba ga poistovećivati sa novom desnicom (Nouvelle Droite) u Francuskoj druge polovine XX veka, iako ima sličnosti.

ZELENI I NOVA DESNICA KAO „DVA LICA ISTOG NOVČIĆA“?

Neposredno pre izbora za Evropski parlament maja 2019. godine ukazivalo se na urušavanje „velike koalicije“, nezapamćenu fragmentisanost političkog prostora u EU i promene u načinu partijske identifikacije birača. Prognoziran je gubitak glasova tradicionalnom bloku evropskih narodnjaka i socijalista, čime su se izborne analize i proračuni koncentrisali na biračko telo koje je rezignirano politikama centra. S obzirom na veliki uspeh „levih populista“ na evropskim izborima 2014. godine i propuštene prilike da na bilo koji način promene kurs „mejstrim“ politike, u ovom izbornom ciklusu došlo je do pomeranja političkog spektra udesno, ali u izvesnom smislu i do „ozelenjavanja“ diskursa, čime se politička borba oko neopredeljenih birača vodila na liniji desno – zeleno.

Politikolog Sara de Lanž (Sarah de Lange) iznosi tvrdnju da je dugo u literaturi političkih nauka pojavljivanje zelenih i radikalno desnih stranaka bilo raspravljano u tandemu, odnosno da je akademska zajednica debatovala kako su ove dve partijske grupe dva lica istog novčića.² Svoj argument bazira na teorijskoj postavci Pjera Injacija (Piero Ignazi) koji je objašnjavao da su radikalno desne stranke osamdesetih godina XX veka bile reakcija na porast zelenih partija sedamdesetih, odnosno da su obe grupacije „profitirale“ od tendencije da nematerijalna pitanja postaju važnija u postindustrijskim društvima.³ Glasanje više nije očitavano kao potvrda pripadnosti određenoj partijskoj grupaciji, već kao individualni izbor, potvrda ličnog vrednosnog sistema. Došlo je do smene „tradicionalnog birača partije“ biračem koji se opredeljuje za određena pitanja koja su tada nazvana „nove politike“. Promena partijske identifikacije otvorila je politički prostor novim igračima, u prvom redu Zelenima, ali i dala zamaha desničarskim tendencijama usled zapostavljanja i nebrige za jedan deo biračkog tela od strane partija „establišmenta“. ⁴ I dok čuvena Inghartova teza o „tihoj revoluciji“ političkih stavova na Zapadu sedamdesetih godina ilustruje „masovno opredeljivanje postmaterijalista za levičarske opcije“, Injaci skreće pažnju da je istovremeno došlo do revitalizacije desnih ideja u vidu novog konzervativizma, a potom evoluiralo u ekstremnu

² Sarah de Lange, “Green wave or populist surge?”, in: Niklas Bolin Kajsa Falasca, Marie Grusell, Lars Nord (eds.), *Euroreflections: Leading Academics on the European Elections 2019*, Mittuniversitetet, Sverige, 2019, p. 59.

³ Piero Ignazi, *Extreme Right Parties in Western Europe*, Oxford University Press Inc, New York, 2003, pp. 201–205.

⁴ Ibid.

radikalnu desnicu.⁵ Odnosno, dok su Zeleni proizvod „tihе revolucije” u promeni glasačkih preferencija, radikalno desne partije su odgovor na porast zelenih pitanja i politika, kao svojevrsna „kontrarevolucija” ovog procesa.

Na nematerijalnim pitanjima birači se izjašnjavaju za kosmopolit-ske i liberalne politike, odnosno autoritarne i mahom nacionalne. Dok se Zeleni zalažu za održivi razvoj, humanije migracione politike i multikulturalnost, desnica se opredeljuje za drastično smanjenje priliva migranata, njihovu obaveznu asimilaciju i prednost daju sigurnosno-bezbednosnim pitanjima uz očuvanje kulturne homogenosti. Međutim, bilo bi neplodotvorno na ovom mestu detaljno obrazlagati po čemu se sve dijametralno razlikuju ove dve partijske grupacije, ili „nenameravana, ali legitimna deca novih politika”. Zauzvrat, osvrnućemo se na ono što Injaci zove „sintetizovanje razlika” putem njihovog odnosa prema demokratiji.⁶ Prema njemu, Zeleni su radikalne demokrate za koje „demokratije nikad nije dosta”, dok su radikalno desne partije u svojoj suštini antidemokratske „jer je svuda previše demokratije”. Ovakva korelacija je delimično preživela do današnjih dana, budući da se nova desnica više vezuje za iliberalizam umesto za antidemokratski karakter. Takođe, trebalo bi dodati da se razlikuje i odnos dve strane prema daljem projektu evropskih integracija. Sasvim logično, Zeleni su evroentuzijasti, dok stranke nove desnice smatraju da bi u budućnosti trebalo ili „manje Evrope” ili potpuno napuštanje ideje i prakse evrointegracija.

Zanimljivo je da je ključna Injacijeva teza o porastu desničarskih partija kao odgovoru na zelene uočena na majskim izborima. Međutim, u obrnutom smeru. Prosečno su obe grupacije imale sličan plasman: Zeleni 14.1% podrške, a nova desnica kumulativno, kroz tri evropske partijske porodice 15.5%.⁷ Takođe, uočene su slične stope rasta od 3.3.% za Zelene i 3% za novu desnicu.⁸ Međutim, ono u čemu korelacija ove dve partijske grupacije odstupa u odnosu na njihov istorijat tokom osamdesetih i devedesetih godina jeste to što su ovaj put Zeleni bili „kontrarevolucija” desničarskim partijama. Polarizacija političkog prostora u EU, koja je započela još Svetskom finansijskom krizom, a drastično produbljena izbijanjem migrantske krize 2015. godine, iznedrila je u sam centar debate nesistemske stranke koje su svoj uzlet započele još na izborima 2014. godine. Iako je izbornu kampanju konstantno karakterisala atmosfera straha od partija nove desnice, te im se predviđao izborni uspeh

⁵ Piero Ignazi, “The re-emergence of the Extreme Right in Europe”, *Reihe Politikwissenschaft*, No. 21, Institut für Höhere Studien, Wien, March 1995, p. 3.

⁶ Ibid.

⁷ European election results 2019, European Parliament. Available from <https://election-results.eu/> (accessed August 16, 2019).

⁸ Sara de Lange, “Green wave or populist surge?”, op. cit., p. 60.

koji bi dobroano preispitao *status quo*, izborni plasman Zelenih, sve doskora potpuno neočekivan, amortizovao je takve strepnje „mejnstrim” medija i uspostavio novi balans na političkom spektru. U ovom, 9. sazivu Evropskog parlamenta Zeleni su ostvarili najbolji plasman u svojoj istoriji.

Argument da su Zeleni reakcija na novu desnicu iznosimo na osnovu uviđenog praznog prostora na levom spektru koji je ostavio SPD u Nemačkoj (Sozialdemokratische Partei Deutschlands – SPD) po pitanju imigracija. S obzirom na to da je SPD glasao za restriktivnije politike imigracija, udovoljavajući trenutnim tendencijama desnih politika, njihovi tradicionalni glasači su reagovali glasajući za Zelene, kao uporište „pristojne” centrističke levice. Prethodno je desnica, primarno Alternativa za Nemačku – AfD (Alternative für Deutschland – AfD), popunila prostor koji je napustila CDU (Christlich Demokratischen Union – CDU) kada je 2015. godine otišla ulevo sa tzv. „politikom otvorenih vrata”.⁹ Pošto je migrantska kriza ojačala AfD, CDU je morao da se vrati udesno, povlačeći za sobom i SPD.¹⁰ Sličnom dinamikom su tokom 2018. godine Zeleni popunili prostor levice koji je napustio SPD, zalaganjem za otvorene granice i poštovanje ljudskih prava.

Ukoliko bismo porast uticaja desničarskih partija mogli da, delom, pripišemo nezadovoljstvu glasača partijama centra, onda bismo uspeh Zelenih mogli da, delom, percipiramo i kao reakciju na pomeranje političke dinamike udesno.

POLITIZACIJA „ZELENOG” DISKURSA

Ono po čemu su se ovi izbori veoma razlikovali od prethodnih (pored sekuritizacije migracija) jeste izrazito intenziviranje rasprave o klimatskim pitanjima. Zaštita životne sredine i borba protiv klimatskih promena dostigli su imigracije kao prioritetna pitanja koja bi trebalo raspraviti u predizornoj kampanji za Evropski parlament, prema statistikama Eurobarometra tokom proleća 2019. godine (iako su i dalje najvažnija pitanja za građane ekonomski rast i borba protiv nezaposlenosti mladih).¹¹

⁹ Miloš Vukelić, „Revizija dihotomije etničkog i građanskog nacionalizma: primer demografske i migrantske krize u Nemačkoj”, *Politička revija*, (XXX) XVII, vol. 58, br. 4/2018, Institut za političke studije, Beograd, str. 78–84.

¹⁰ Isto.

¹¹ Eurobarometer 90.1, October 2018, <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2018/parlemeter-2018/report/en-parlemeter-2018.pdf>; Eurobarometer 91.1, <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2019/parlemeter-2019/executive-summary/en-parlemeter-2019-executive-summary.pdf> (accessed August 17, 2019).

Zelenima, odnosno partijskoj grupaciji Zeleni/Evropski slobodni savez – ESS (Greens/European Free Alliance – EFA), do pre svega godinu dana prognozan je neuspeh i gubljenje do 50% parlamentarnih mesta.¹² Međutim, oni su gotovo udvostručili svoju snagu, napravivši skok sa 52. mesta 2014. godine na 74. mesto u 2019.¹³ Štaviše, uticali su na tradicionalne centrističke stranke da prioritizuju klimatske promene pre i nakon izbora.¹⁴ Predviđan im je odlučujući glas u izboru novog predsednika Evropske komisije, sa čak njihovom kandidatkinjom Franciskom „Ska” Keler (Franziska „Ska” Keller) u trci. Za njih iskustvo u Parlamentu nije novina. Od devet saziva EP zasedali su u osam, propuštajući da imaju svoje predstavnike samo u prvom sazivu 1979–1984. godine. Njihov istorijat i partijska konsolidacija u neposrednoj su vezi sa izborima za EP, a svoje umrežavanje na evropskom nivou duuguju pre svega činjenici da oblast kojom se bave ne poznaje državne granice i zahteva nadnacionalni menadžment ukoliko se teži postizanju optimalnih rezultata.¹⁵

Sa druge strane, političko iskustvo Zelenih nije rezervisano samo za evropski nivo. Takođe, njihovo iskustvo nije ni samo opoziciono. U Nemačkoj su bili u vladajućoj koaliciji i na lokalnom i na federalnom nivou, a Joška Fišer (Joschka Fischer), tadašnji *de facto* rukovodeći stranke nemačkih Zelenih, bio je ministar spoljnih poslova i vicekancelar u vladi Gerharda Šredera (Gerhard Schröder). Tokom ovog perioda Alijansa90/Zeleni (Bündnis90/Die Grünen) prolaze kroz radikalnu političku transformaciju klizeći udesno, militarizujući svoj do tada liberalni i levi program, zalažući se za NATO intervenciju u Jugoslaviji.¹⁶ Međutim, i nakon tako dramatičnog odstupanja od osnovnih

¹² Emma Graham-Harrison, *A quiet revolution sweeps Europe as Greens become a political force*, Guardian, June 2019. Available from: <https://www.theguardian.com/politics/2019/jun/02/european-parliament-election-green-parties-success>, (accessed August 17, 2019).

¹³ European election results 2019, European Parliament: available from <https://election-results.eu/> (accessed August 18, 2019).

¹⁴ Judith Mischke, “Manfred Weber: Only a ‘few right weirdos’ deny need for climate policy”, *Politico*, July 2019. Available from: <https://www.politico.eu/article/manfred-weber-only-a-few-right-weirdos-deny-need-for-climate-policy/> (accessed August 18, 2019).

¹⁵ Wolfgang Rüdig, “Green parties and elections to the European Parliament 1979–2019”, in: Liam Bard and James Brady (eds.), *Greens for a Better Europe: Twenty Years of UK Green Influence in the European Parliament 1999–2019*, London Publishing Partnership, London 2019, pp. 3–48.

¹⁶ Mladen Lišanin, „Od pacifizma do militarizma: Nemačka partija Zelenih”, *Politička revija* (XXII) IX, vol. 26, br. 4/2010, Institut za političke studije, Beograd, str. 234–241.

programskih ideala i snažne personifikacije partije kroz ličnost kontroverznog Fišera (premda formalno nije imao istaknuto mesto u partijskoj hijerarhiji), Zeleni uspevaju da se „destigmatišu” i ponovo uspostave kao veliki idealisti, borci za zelena pitanja, otvorene granice i ljudska prava. Svoj aktivizam počeli su iznova u Nemačkoj, ali i na nivou EU kroz kohezivnu i disciplinovanu Zeleni/ESS koaliciju.

Nova generacija političara, predvođena Kelerovom, uspeła je da privuče glasače razočarane centrističkim strankama. Zeleni su uspeli da se pozicioniraju kao grupacija koja nije „establišment”, koja nudi alternativu „starim politikama” i koja se razlikuje od svih onih koje ulaze u veliku EPP/SD koaliciju¹⁷. Naročito su uspeli da se u očima mlađeg biračkog tela predstave kao snažna opozicija i izazivači postojećeg stanja (baš kao i partije nove desnice). Rezultat je bio, npr. u Nemačkoj, odlivanje velikog broja glasača iz CDU/CSU (Christliche Demokratischen Union/Christliche Sozialen Union – CDU/CSU) i SPD Zelenima koji su postali druga najjača partija na federalnom nivou sa 20.5% podrške.¹⁸ U Francuskoj, treće mesto Zelenima (Les Verts) bilo je potpuno neočekivano, pogotovo što je pažnja javnosti skoro u celosti bila usmerena na liniju Makron – Le Pen. Takođe, njihov predvodnik Janik Žado (Yanik Jado), tvorac kovanice „evropski zeleni talas”, po mišljenju anketa javnog mnjenja u maju, postao je najpopularniji francuski političar.¹⁹ Važno je istaći i da su zeleni ostvarili vanredno visoke rezultate u prestonicama Belgije, Irske, Velike Britanije i Finske mobilisući mahom mlade ljude u urbanim sredinama. Kako je došlo do ovakvog simptomatičnog izbornog ponašanja i to u ovom trenutku? Kao što smo već opisali, zelene partije nisu novog datuma, a tek su izborni rezultati 2019. godine pokazali značajniju podršku širom Zapadne Evrope.²⁰

Na ruku im je išlo lansiranje u javnost Novog zelenog dogovora (Green New Deal), programa reformi američke demokratske superzvezde Aleksandrije Okasio Kortez (Alexandria Ocasio-Cortez) koji, delom, pretpostavlja i odgovornost SAD za zagađenje planete. Iako odbijen u Kongresu, ovaj program pokrenuo je žustru raspravu o globalnom zagrevanju svega nekoliko meseci

¹⁷ Koalicija Evropske narodne partije i Partije evropskih socijalista.

¹⁸ Christina Holz-Bacha, “The European Election in Germany. The Greta Effect?”, in: Niklas Bolin, Kajsa Falasca, Marie Grusell, Lars Nord (eds.), *Euroreflections: Leading Academics on the European Elections 2019*, Mittuniversitetet, Sverige, 2019, p. 37.

¹⁹ Odoxa L’Opinion tranchée, “Baromètre politique de mai: Macron cale, Jadot s’envole!” Available from: <http://www.odoxa.fr/sondage/barometre-politique-de-mai-macron-cale-jadot-senvole/> (accessed August 23, 2019).

²⁰ Jon Stone, “European election results: Green parties surge as ‘Green Wave’ hits EU”, *Independent*, May 2019. Available from: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/european-election-result-greens-green-wave-spd-germany-a8931351.html> (accessed August 18, 2019).

pre izbora za EP. Novi zeleni dogovor, namerno imenovan da evocira na Ruzveltov Novi dogovor, osmišljen je kako bi „konvertovao staru, sivu ekonomiju u novu, održivu i socijalno odgovornu” kombinujući brze i hitne akcije države ka 0% emisiji ugljen-dioksida do 2030. godine.²¹ Ide se i korak dalje, ka sveobuhvatnom paketu ekonomskih prava svakog pojedinca, poput prava na zdravstvenu zaštitu, povećanja minimalne zarade, priuštivog stanovanja i besplatnog fakultetskog obrazovanja. Intenzivno medijsko izveštavanje o programu američkih demokrata odigravalo se u istom trenutku kada i narastajući školski štrajkovi u Evropi pod sloganom „Petak za budućnost” (Fridays for Future). Protesti pod vođstvom švedske tinejdžerke Grete Tunberg (Greta Thunberg) raširili su se širom Švedske, Nemačke i Belgije, te uticali na raspamsavanje protesta „Pobuna protiv izumiranja” (Extinction Rebellion) u Britaniji. Mobilisali su milione mladih da se interesuju i opredeljuju za zelene politike u onome što je u medijima postalo poznato kao „Greta efekat”.²² Aktivisti se nisu ustručavali da svoja prava artikulišu i u političkoj areni, šaljući poruku da će svoju borbu nastaviti ne samo na ulici, već i institucionalno, kroz procedure donošenja zakona.

Dalje, Wolfgang Štrek (Wolfgang Streeck) smatra da su Zeleni dobili značajan deo glasača radikalne levice koja se, nakon impresivnog rezultata i popularnosti u 2014. godini, priklonila hrišćanskim demokratama i socijal-demokratama u klevetama protiv nove desnice.²³ Nova nacionalistička desnica orkestrirano je prikazivana kao imanentna pretnja demokratiji, što je glasače opredelilo za „više Evrope” kao neophodnu defanzivnu strategiju. Levica je ređala promašaje u izbornoj kampanji tvrdnjama da „nova desnica” nije ništa drugo nego novo ime za staru desnicu, te ne glasati za njih bilo bi analogno antifasističkoj borbi između dva rata.²⁴ Štrek smatra da su ovi stavovi radikalne levice, pritom veoma redukcionistički i prepuni istorijskih konfuzija, ali i aktuelnih nerazumevanja, išli u prilog establišment partijama centra, koje bi, po njegovom mišljenju, primarno trebalo da budu na udaru kritike, a naročito pospešili plasman Zelenih.

²¹ The Green New Deal. Available from: https://www.gp.org/green_new_deal (accessed August 20, 2019).

²² Jonathan Watts, “The Greta Thunberg effect: at last, MPs focus on climate change”, *Guardian*, April 2019. Available from: <https://www.theguardian.com/environment/2019/apr/23/greta-thunberg> (accessed August 20, 2019).

²³ Wolfgang Streeck, *Four Reasons the European Left Lost*, Jacobin, May 2019. Available from: <https://www.jacobinmag.com/2019/05/european-parliament-elections-results-left> (accessed August 16, 2019).

²⁴ Ibid.

U nastavku rada obrazložit ćemo stav da su Zeleni „profitirali” na izborima usled većeg izlaska na birališta, pogotovo mladih. S tim u vezi posebno je bila interesantna predizborna utakmica u Nemačkoj.

SLUČAJ NEMAČKE

Usled medijskog uokvirenja ovih izbora kao glasanja za ili protiv Alternative za Nemačku, situacija u ovoj državi članici percipirana je kao ključna za EP, ali i legitimitet EU u celosti. Isticala se potreba za jakim i ujedinjenom Evropom ne samo zbog ponovne probuđenosti za klimatska pitanja i neophodnosti da se institucije uhvate u koštac sa brojnim problemima koje je migrantska kriza otvorila, već i usled sve neizvesnijih i nepredvidljivijih poteza Trampove administracije i izmenjenih geopolitičkih strujanja koja donose masivne kineske investicije. No, i pored važnosti i prisutnosti ovih globalnih pitanja u kampanji, dominirale su domaće teme i atmosfera straha od porasta nove dešnjice. Upadljiva fragmentisanost partijske scene između velike Merkeline koalicije i AfD-a, praćena dubokom polarizacijom nemačkog društva, povećala je interes javnosti za evropske parlamentarne izbore svega nekoliko dana pre izlaska na birališta.²⁵ Kampanja se intenzivirala prvo pokretanjem debate o svrsishodnosti i domašaju *Spitzenkandidaten* sistema, a potom i izbijanjem „Ibica afere”, čiji je video objavljen u nemačkoj štampi.

Kuriozitet ionako grozničave kampanje u Nemačkoj bio je instant popularni video 26-godišnjeg „jutjuber” Rezoa, koji je nekoliko dana pre izbora objavio video u kojem 54 minuta obrazlaže promašaje vladajućih stranaka. Pozvao je svojih 600.000 pratilaca (danas ima preko 1.000.000) na uništenje partija koje su napravile „duboku podelu u društvu u kome 45 najbogatijih domaćinstava poseduje koliko i 55% najsiromašnijih”. Video-sadržaj naslovljen „Uništenje CDU” detaljno je ilustrovan negativnim statistikama o društvenoj nejednakosti, pravima intelektualne svojine, borbi protiv narkotika i zagađenju životne sredine. Prema autoru, „za uništenje naših života i naše budućnosti” primarno je kriva koalicija CDU/CSU.²⁶ U istom danu video je pogledalo preko 3.000.000 ljudi, a do izbora 15.000.000, što je posebno fascinantna brojka kada se ima u vidu da je debate špicenkandidata, putem iste platforme, u proseku gledalo oko 150.000 gledalaca, a do 1.000.000 na televiziji. Iako na nekoliko mesta u poruci ističe da je politika EU „dosadna”, Rezo je apelovao na gledaoce da na evropskim parlamentarnim izborima ne glasaju za

²⁵ Christina Holz-Bacha, „The European Election in Germany. The Greta Effect?“, op. cit., p. 37.

²⁶ Video „Die Zerstörung der CDU” dostupan preko: <https://www.youtube.com/watch?v=4Y1lZQsyuSQ>, (pristupljeno 19. 8. 2019).

CDU/CSU, ali ni SPD, a naročito ne za AfD, za koji kaže da će „ovaj svet učiniti samo gorim”.²⁷ Umesto toga, publiku je pozvao da glasaju za Zelene ili Levicu (Die Linke). Njegovo koncentrisano obrazlaganje promašaja velike koalicije imalo je veliki odjek u javnosti. Zatečeni CDU parlamentarci ga nazivaju „populistom” koji širi lažne informacije, a Anegret Kramp-Karenbauer (Anegret Kramp Karenbauer) istakla je da je video napravljen sa namerom da izmanipuliše javnost, te se založila za veću i jaču regulaciju interneta, respirujući jednu od gorućih tema u Nemačkoj.²⁸ Odgovor predsednice Hrišćansko-demokratske unije protumačen je u jednom delu javnosti kao napad na slobodu izražavanja i prouzrokovao žestoke reakcije na „onlajn” platformama gde se već oformljavaju grupe protiv njene kandidature za sledećeg kandidata svoje stranke za kancelara.²⁹ Štaviše, Robert Habek (Robert Hoeback), kopredsedavajući nemačkih zelenih koji trenutno uživa „celebriti” status u Nemačkoj, na poslednjim istraživanjima javnog mnjenja nametnuo se kao jedan od najperspektivnijih naslednika kancelarke Merkel.³⁰

Na ovu „jutjub aferu” nemačkih izbora za EP osvrnuli smo se pre svega jer profil glasača koji su se odlučili za Zelene navodi na pomisao da bi njihov uticaj značajno mogao da raste. Izlazne ankete u Nemačkoj pokazale su da je 30% ljudi mlađih od 30 godina glasalo za Zelene, a od toga više od 50% onih koji su prvi put ostvarili pravo da glasaju birali su upravo Zelene.³¹ Stoga je ilustrativan podatak koji iznosi „influenser” Rezo na osnovu proračuna „gugl analitike”, da je čak polovina njegovih pratilaca starosti između 18 i 24 godine, 11% su deca, a ostali su stariji od 24 godine, a što je znatno biračko telo van domašaja „mejnstrim” partija.³² Vakuum su popunile ne samo zelene stranke,

²⁷ Video „Die Zerstörung der CDU” dostupan preko: <https://www.youtube.com/watch?v=4Y1lZQsyuSQ>, (pristupljeno 19. 8. 2019).

²⁸ *Germany's CDU slams YouTuber Rezo over political viral video*, Deutsche Welle, May 2019. Available from: <https://www.dw.com/en/germanys-cdu-slams-youtuber-rezo-over-political-viral-video/a-48839177> (accessed August 19, 2019).

²⁹ Christina Holz-Bacha, „The European Election in Germany. The Greta Effect?“, op. cit., p. 37.

³⁰ Nick Pearce, *The Iresistible Rise of Europe's Green*, Financial Times, July 2019. Available from: <https://www.ft.com/content/a535ed94-aa30-11e9-90e9-fc4b9d9-528b4> (accessed August 20, 2019).

³¹ Stefan Braun, „Das junge Deutschland wält grün”, *Süddeutsche Zeitung*, May 2019. Available from: <https://www.sueddeutsche.de/politik/gruene-europawahl-junge-1.4463996> (accessed August 21, 2019).

³² DPA/The Local, *German YouTuber shakes up mainstream politics with viral video*, The Local de, May 2019. Available from: https://www.thelocal.de/20190523/how-a-youtuber-is-shaking-up-german-politics-with-controversial-video?utm_

već i protagonisti nove desnice, naročito aktivni preko društvenih mreža i sa svojim identitetskim politikama prijemčivi mlađoj populaciji. Iako su razlozi zbog kojih je Alternativa za Nemačku takođe privlačna mladima tema za sebe, na ovom mestu je indikativno spomenuti da su se mladi opredeljivali za Zelene jer su im, između ostalog, ponudili optimizam.³³

Na slučaju Nemačke vidimo da se izborni rezultati poklapaju sa evropskim tendencijama zbog slabljenja velike koalicije i do sada najveće partijske fragmentacije političkog prostora. Premda su hrišćanski demokrati ostali najjača stranka, izgubili su 7.5% glasova u odnosu na 2014. godinu, a drugo mesto Zelenima ispred SPD signalizira rašireno nezadovoljstvo krhkom koalicijom u Berlinu. Takođe, rezultati prikazuju i koliko su tradicionalne partije ispustile iz vida drastičnu politizaciju mlađeg biračkog tela jer su, možda, računali na njihovu dosadašnju apolitičnost. Etablirane postratne partije desnog (CDU i CSU) i levog (SPD) centra izgubile su veliki broj birača koji su se okrenuli Zelenima kao urbanoj opciji koja je razočarana „establišmentom“, ali nije potpuno frustrirana socijalnom ili ekonomskom situacijom u EU. Drugi deo se „prelio“ tzv. „populistima“.

EU KAO GLOBALNI AKTER U „ZELENIM POLITIKAMA“?

Iako su u ukupnom broju Zeleni osvojili manje poslaničkih mesta od stranaka nove desnice, njihov izborni rezultat mogao bi da bude politički artikulisaniji i odlučniji.

S obzirom na to da su socijal-demokrate, hrišćanske-demokrate i konzervativci dominirali politikom, prvo Evropske zajednice, a potom i EU još od izbora 1979. godine, ne samo kao vladajuće partije u većini država članica, već i putem konstantne prisutnosti u Savetu, Evropskom savetu i Parlamentu, prvi put će biti prinuđeni da traže koalicionu pomoć makar jedne partijske grupacije. U 2019. godini, na 40-godišnjicu njihove stabilne dominacije evropskim zakonodavnim telom, nedostaje im više od 40 mesta za većinu. Možda bi Zeleni/ESS mogli da posluže za stabilnu proevropsku većinu i na taj način utiču na donošenje i sprovođenje oštrijih zakona iz oblasti zaštite životne sredine.

source=piano&utm_medium=onsite&utm_campaign=-1 (accessed August 21, 2019).

³³ Rachel Loxton, *The winners and losers: Six things to know about the EU elections in Germany*, The Local de, May 2019. Available from: <https://www.thelocal.de/20190527/the-winners-and-losers-six-things-to-know-about-the-eu-elections-in-germany> (accessed August 21, 2019).

Uprkos bezmalo istorijskom rezultatu Zelenih ove godine, oni su i dalje mala politička grupacija koja, zajedno sa mnogim regionalnim partijama koje ulaze u Zeleni/ESS koaliciju, ima svega 74 mesta u EP. Međutim, deo su kohezivnog i moćnog bloka, ujedinjeni i karakteriše ih visoka partijska disciplinovanost, ali i izrazita komunikacija sa širokim spektrom društvenih pokreta, što je posebno važno u kontekstu Evropskog parlamenta. Sa druge strane, stranke „nove desnice” osipaju se u bar tri evropske partijske porodice koje se razlikuju po mnogim pitanjima, od odnosa prema ruskom predsedniku Putinu, do budućnosti EU. Na primer, u aprilu oformljen Salvinijev Evropski savez naroda i nacija, koji okuplja i AfD, Finsku stranku narodne koalicije i francusko Nacionalno okupljanje, ne uključuje mađarski Fides, ni poljsku Partiju prava i pravde. Takođe, razdor među nesistemskim strankama odvija se delom i *ad hominem*, pri čemu je slikovita nedavna izjava Viktora Orbana da on nema „ništa zajedničko sa madam Le Pen, jer je ona politički lider bez moći”, a takvi mogu da „govore i rade šta hoće”.³⁴

Stoga, kada nova Komisija počne sa radom novembra 2019. godine, poslanici Zelenih imaće mogućnost da utiču na oblikovanje buduće politike EU. S obzirom na najveću fragmentisanost EP do sada (što posebno oslikava fragmentaciju u starijim državama članicama koja do sada nije viđena) upravo će manje grupe biti ključ za uspostavljanje zakonodavne većine, a koalicije će biti sve više podložne promenama. Trend koji su iznedrili ovogodišnji izbori jeste da velike partijske grupe postaju manje, a male grupe postaju veće.

Mogućnost da oblikuju evropske politike direktno će da zavisi od njihove sposobnosti da prave kompromise sa drugim partijama, ali takođe i da znaju kada treba da biju svoje obećane bitke zbog kojih su napravili izborni uspeh. Tako, na primer, postoji realna šansa da bi zajednička poljoprivredna politika mogla da prođe kroz značajne strukturne reforme, ukoliko Zeleni uspeju da svoju četvrtu parlamentarnu poziciju kanališu u konkretne političke akcije. Inače, reforma zajedničke poljoprivredne politike jedan je od ključnih ciljeva partijskog manifesta.³⁵ Ova evropska politika trenutno funkcioniše po hektarskoj osnovi – farmeri koji imaju najviše hektara dobijaju i najviše subvencija (oko 20% korisnika fonda zajedničke poljoprivredne politike dobija 80% finansija). Dalje, Zeleni se zalažu za drakonsko oporezivanje najvećih emitera

³⁴ Bernard-Henri Lévy, *How an Anti-totalitarian Militant Discovered Ultrationalism*, The Atlantic, May 2019. Available from: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/05/bernard-henri-levy-interviews-viktor-orban/589102/> (accessed August 21, 2019).

³⁵ European Greens, *Priorities for 2019: What European Greens Fight For*. Available from: <https://europeangreens.eu/priorities-2019-what-european-greens-fight#key> (accessed August 21, 2019).

CO2 i potpuno napuštanje upotrebe uglja do 2030. godine, uz postupno precacivanje na 100% obnovljive izvore energije.

Smatraju da EU ima istorijsku priliku da se nametne kao globalni lider u cirkularnoj ekonomiji bez fosilnih goriva, naročito nakon Trampovog povlačenja iz Pariskog dogovora. To bi mogla da postigne oslanjajući se na ideje promovisane Novim zelenim dogovorom, istovremeno prevazilazeći paradigmu „stezanja kaiša” i osiguravajući ekonomski razvoj od značaja za sve učesnike privrede.³⁶ Takođe, ukoliko bi uspeli da ostvare najavljeno oporezivanje emisije ugljen-dioksida, to bi otvorilo mogućnost Zelenima da postavljaju sve ambicioznije zahteve u očuvanju životne sredine širom kontinenta. I ne samo u Evropi, Zeleni se zalažu za usko vezivanje diplomatije EU za klimatska pitanja, čime bi uslovljavali vlade širom sveta da vode računa o svojim obavezama koje proističu iz međunarodnih klimatskih dogovora.³⁷ Borba protiv klimatskih promena bila bi „frontalna i centralna” strategija na njihovoj proevropskoj agendi.

„Zelena” diplomatija bila bi idejno otvoren politički prostor u vremenu kada administracija Donalda Trampa ili negira postojanje globalnog zagrevanja ili negira da je ono krivica čoveka. Takođe, Brazil, zemlja koja dugi niz godina vodi jednu od glavnih reči kada su svetski klimatski razgovori u pitanju na vlasti ima predsednika čiji ministar spoljnih poslova tvrdi da je globalno zagrevanje „deo zavere kulturnog marksizma koji teži da uruši zapadne demokratije i promoviše kineski rast”.³⁸ Brazilski predsednik Bolsonaro (Jair Bolsonaro) čak odbacuje ambicije i autoritet EU da se bavi klimatskim pitanjima na globalnom nivou, uz opasku da je „dva puta preleteo Evropu i nije video čak ni kvadratni kilometar šume”.³⁹ Brazil sledi američku strategiju obračunavanja sa „liberalnim elitama” putem napada na vrednosti multi-

³⁶ European Greens, *Priorities for 2019: What European Greens Fight For*. Available from: <https://europeangreens.eu/priorities-2019-what-european-greens-fight#key> (accessed August 21, 2019).

³⁷ Editorial Board, *Europe needs smart climate policy. The Greens' E.U. elections success could help*, The Washington Post, May 2019. Available from: https://www.washingtonpost.com/opinions/global-opinions/europe-needs-smart-climate-policy-the-greens-eu-elections-success-could-help/2019/05/28/ca748308-8169-11e9-bce7-40b4105f7ca0_story.html?noredirect=on (accessed August 22, 2019).

³⁸ Jonathan Watts, *Brazil's new foreign minister believes climate change is a Marxist plot*, The Guardian, November 2018. Available from: <https://www.theguardian.com/world/2018/nov/15/brazil-foreign-minister-ernesto-araujo-climate-change-marxist-plot> (accessed August 21, 2019).

³⁹ Bolsonarova izjava nakon optužbi EU o povećanoj deforestaciji Amazona, više na: *Bolsonaro insists, Europe has no authority to discuss environment issues with Brazil*, MercoPress. South Atlantic News Agency, July 2019. Available from: <https://>

kulturalnosti, multilateralnog pregovaranja i globalizovane ekonomije kao pretpostavke da će zatvaranje u nacionalne privrede sačuvati poslove srednje klase i nacionalni identitet.

Usled porasta autoritarnih vlada širom sveta koje koriste *Zeitgeist* kritikanja liberalnih vrednosti i uspostavljene saradnje sa drugim državama, novi saziv EP bi morao da radi na rešenju sistemske krize u kojoj se nalazi još od 2008. godine. Naročito kada partijske grupacije „nove desnice“ zauzimaju oko 15% parlamentarnih mesta. U tome bi moglo da pomogne konsolidovane čvrstog proliberalnog bloka, kojem pripadaju i Zeleni/ESS i političko prioritizovanje zelenih pitanja nad mnogim drugim.

UZLET IPAK NEDOVOLJAN ZA USPEH?

Razlog zbog kojeg smo se odlučili da uspeh Zelenih na ovim parlamentarnim izborima naslovimo „uzlet“, a ne „uspeh“, jeste što unapred opisani rezultat, iako nezanimljiv, nije sam po sebi dovoljan za nametanje dominantnog zelenog narativa koji bi obeležio mandatni period 2019–2024. godine. Nije sigurno ni da bi mogao da postane panevropski fenomen. Zeleni su redom beležili podršku u svojim tradicionalnim uporištima u Nemačkoj (20.5% Grüne), Belgiji (19.9% Ecolo), i Luksemburgu (18.9% Dei Greng), dok je značajna odskočna daska u ukupnom plasmanu za 11 mesta bila u Velikoj Britaniji na „izborima koji nije trebalo da se održe“. ⁴⁰ Treće mesto na izborima u Francuskoj i porast podrške zelenim partijama u Finskoj, Holandiji i Irskoj pokazuju da je glasanje za Zelene tek jedva severo-zapadni evropski trend. Sa druge strane, tamo gde su partije nove desnice zabeležile najveći rezultat, poput italijanske Lege i mađarskog Fidesa, zeleni nisu dobili nijedno poslaničko mesto. Nisu ostvarili ni značajnu vidljivost u zemljama nekadašnje Istočne i Centralne Evrope, a na agregatnom nivou trenutno nemaju predstavnike u dvanaest država članica EU.

Iako Zeleni za svoj uzlet 2019. godine primarno mogu da zahvale mlađem biračkom telu, kao i onima koju su prvi put ostvarili pravo da izađu na izbore, profil glasača zelenih stranaka prilično je konstantan i retko odstupa od specifičnih socioloških karakteristika. Sistematske studije su pokazale da su prosečni birači zelenih stranaka proporcionalno mlađi, pretežno žene sa višim i visokim obrazovanjem, te da uživaju veću podršku među studentima i domaćicama, a manju među penzionerima. ⁴¹ Njihovi glasači uglavnom

en.mercopress.com/2019/07/05/bolsonaro-insists-europe-has-no-authority-to-discuss-environment-issues-with-brazil (accessed August 21, 2019).

⁴⁰ Sara de Lange, “Green wave or populist surge?”, op. cit., p. 60.

⁴¹ Caroline Close and Pascal Delwit, “Green Parties and Elections”, in: Emilie van Haute (ed.), *Green Parties in Europe*, Routledge, London, 2016, pp. 253–254.

gravitiraju ka levom političkom spektru, podržavaju državnu intervenciju u ekonomiju, kao i progresivne politike ka rodnoj ravnopravnosti, istopolne brakovke i abortus, a manje su integrisani u Crkvu. Ono što je posebno važno jeste da je podrška Zelenima znatno veća u velikim gradovima. Ovaj sociološki prikaz ne odstupa od činjenice da su zeleni pokreti nastali u gusto naseljenim, industrijskim, sekularnim, multikulturnim sredinama.⁴² Drugim rečima, zelene partije su postale partije srednje do više srednje klase, predstavljajući one koji „imaju luksuz da misle zeleno ili da budu Zeleni”. Slično je i sa strankama koje su požurile da usvoje zelenu agendu, gde bi „environmentalizam” mogao da bude nova linija razdora između bogatih i siromašnih.⁴³

Stoga, da bi se izbegle takve linije podela, ali i proširila glasačka baza, Zeleni će morati da ponude mnogo više od onoga za šta se bore u ovom trenutku, recimo praktična rešenja problema kao što su bezbednost i finansijska bezbednost. To ne može da proistekne samo iz postavljanja minimalne plate na evropskom nivou, „ozelenjavanja” ekonomije i opšteg zalaganja za jednaka ekonomska prava, kao što su propagirali do sada. Ili, kako je to Junker (Jean-Claude Juncker) zgodno izjavio: „Nemački Zeleni nisu daleko od toga da postanu *Volkspartei*, ali jedni izbori ne čine od trenutne političke sile *Volkspartei*!”⁴⁴ U nedostatku boljih odgovora na sva politička pitanja od značaja za jednu političku zajednicu sve više će biti nalik proglašenim „gubitnicima” izbora, ali i dalje najvećim strankama Evropskoj narodnoj partiji i Partiji evropskih socijalista, od čijih su kritika, paradoksalno, napravili izborni uspeh.

Ukoliko Zeleni postanu deo velike koalicije u EP, imali bi veći politički potencijal da proguraju svoj ambiciozni predizborni program i daju veliki doprinos vezivanju diplomatije EU za klimatska pitanja. Međutim, upravo tu leži sva problematika njihovog delovanja. U slučaju bliske saradnje sa tradicionalnim partijama levog i desnog centra, Zeleni bi mogli da računaju na rezigniranost i gubljenje podrške onih glasača koji su ih percipirali kao najprivlačniju antiestablišment opciju. Možda iz tog razloga nisu podržali Ursulu fon der Lajen (Ursula von der Leyen) na mestu predsednice Evropske komisije, na taj način šaljući signal da su opozicija u koju birači mogu da imaju poverenja. S druge strane, ako ne uspeju da ostvare konkretne političke mere ili uspeju, ali na takav način da antagonizuju veliki deo javnosti, otvorili bi prostor za jačanje

⁴² Caroline Close and Pascal Delwit, “Green Parties and Elections”, in: Emilie van Haute (ed.), *Green Parties in Europe*, Routledge, London, 2016, pp. 253–254.

⁴³ Andrianos Giannou, *Green Elites?*, New Europe, June 2019. Available from: <https://www.neweurope.eu/article/green-elites/> (accessed August 20, 2019).

⁴⁴ Eline Schaart and David M. Herszenhorn, “Junker says it’s time for a Greener EU Agenda”, *Politico*, June 2019. Available from: <https://www.politico.eu/article/junker-says-its-time-for-a-greener-eu-agenda/> (accessed August 21, 2019).

nove desnice na izborima 2024. godine. Nadasve, istorijsko iskustvo od pre svega pet godina, gde iznenadni uzlet radikalno levih grčke Sirize, španskog Podemosa i nemačkih Die Linke nije uspeo ni na koji način da se odupre moći centra, govori nam da političke pojave koje su u medijima dočekane kao „talas” ne moraju nužno da se materijalizuju.

ZAKLJUČAK

Neposredno pred izbore maja 2019. godine kampanja se naročito intenzivirala medijskim fokusom na dve partijske grupacije, Zelene i stranke nove desnice. U radu je prikazana teorijska postavka Pjera Injacija da su ova dva, međusobno kompetitivna narativa kroz istorijat EP bili reakcija jednih na druge, preciznije porast podrške desničarskim strankama javljala se nakon intenziviranja zelenog diskursa. Na ovogodišnjim evropskim parlamentarnim izborima korelacija je uočena u obrnutom smeru: povećana podrška Zelenima se delom može percipirati kao „kontrarevolucija” na skretanje političkog spektra udesno. Zelenim strankama su naročito išli u prilog ekološki protesti širom Zapadne Evrope, medijsko izveštavanje o Novom zelenom dogovoru američkih demokrata, kao i svrstavanje radikalne levice na stranu establišment partija centra protiv nove desnice. Profil glasača Zelenih sugerise da bi njihov uticaj značajno mogao da raste, budući da su ih najviše birali mladi. Takođe, kooptirali su veliki broj glasača koji su se „prelili” iz levih i desnih centrističkih partija profilišući se kao oni koji mogu da donesu nove politike i izazovu *status quo*.

Značajna je njihova proevropska zelena agenda koja se posebno zalaže za pozicioniranje EU kao novog lidera u borbi protiv klimatskih promena, međutim, da bi bila izvodljiva neophodni su brojni kompromisi sa najvećim igračima u EP, pre svih evropskim narodnjacima i socijalistima od čijih su kritika delom i napravili istorijski izborni uspeh. U narednom periodu Zeleni bi morali da osmisle strategiju koja će da radi na proširenju njihove biračke baze, ali i na umrežavanju sa zelenim pokretima i partijama bivše Istočne Evrope gde još uvek ne postižu značajniju vidljivost. Da bi takva zamisao bila ostvariva, program zelenih partija trebalo bi da ide u pravcu uključivanja mnogih odgovora na bazična pitanja poput finansijske stabilnosti. S druge strane, ukoliko se izborni uzlet Zelenih „rasprši” do 2024. godine, na osnovu Injacijevе teorijske postavke, mogli bismo da očekujemo dalje jačanje nove desnice.

BIBLIOGRAFIJA

1. Close, Caroline and Pascal Delwit, "Green Parties and Elections", in: Emilie van Haute (ed.), *Green Parties in Europe*, Routledge, London, 2016, pp. 241–264.
2. De Lange, Sarah, "Green wave or populist surge?", in: Niklas Bolin Kajsa Falasca, Marie Grusell, Lars Nord (eds.), *Euroreflections: Leading Academics on the European Elections 2019*, Mittuniversitetet, Sverige, 2019, pp. 59–60.
3. Holz-Bacha, Christina, "The European Election in Germany. The Greta Effect?", in: Niklas Bolin, Kajsa Falasca, Marie Grusell, Lars Nord (eds.), *Euroreflections: Leading Academics on the European Elections 2019*, Mittuniversitetet, Sverige, 2019, p. 37.
4. Ignazi, Piero, *Extreme Right Parties in Western Europe*, Oxford University Press Inc, New York, 2003.
5. Ignazi, Piero, "The re-emergence of the Extreme Right in Europe", *Reihe Politikwissenschaft*, No. 21, Institut für Höhere Studien, Wien, March 1995.
6. Lišanin, Mladen, „Od pacifizma do militarizma: Nemačka partija Zelenih”, *Politička revija* (XXII) IX, vol. 26, br. 4/2010, Institut za političke studije, Beograd, str. 231–248.
7. Rüdiger, Wolfgang, "Green parties and elections to the European Parliament 1979–2019", in: Liam Bard and James Brady (eds.), *Greens for a Better Europe: Twenty Years of UK Green Influence in the European Parliament 1999–2019*, London Publishing Partnership, London, 2019, pp. 3–48.
8. Vukelić, Miloš, „Revizija dihotomije etničkog i građanskog nacionalizma: primer demografske i migrantske krize u Nemačkoj”, *Politička revija*, (XXX) XVII, vol. 58, br. 4/2018, Institut za političke studije, Beograd, str. 69–88.

Internet izvori

1. *Bolsonaro insists, Europe has no authority to discuss environment issues with Brazil*, MercoPress. South Atlantic News Agency, July 2019. <https://en.mercopress.com/2019/07/05/bolsonaro-insists-europe-has-no-authority-to-discuss-environment-issues-with-brazil> (accessed August 21, 2019).
2. Braun, Stefan, *Das junge Deutschland wält grün*, Süddeutsche Zeitung, May 2019. <https://www.sueddeutsche.de/politik/gruene-europawahl-junge-1.4463996> (accessed August 21, 2019).
3. DPA/The Local, *German YouTuber shakes up mainstream politics with viral video*, The Local de, May 2019. https://www.thelocal.de/20190523/how-a-youtuber-is-shaking-up-german-politics-with-controversial-video?utm_source=piano&utm_medium=onsite&utm_campaign=-1 (accessed August 21, 2019).
4. European Greens, *Priorities for 2019: What European Greens Fight For*. Available from: <https://europeangreens.eu/priorities-2019-what-european-greens-fight#key> (accessed 21, August 2019).
5. European Parliament. <https://election-results.eu/> (accessed August 16, 2019).

6. European Parliament: Eurobarometer 90.1, October 2018. <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2018/parlemeter-2018/report/en-parlemeter-2018.pdf> (accessed August 17, 2019).
7. European Parliament: Eurobarometer 91.1, Spring 2019. <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2019/parlemeter-2019/executive-summary/en-parlemeter-2019-executive-summary.pdf> (accessed August 17, 2019).
8. Editorial Board, *Europe needs smart climate policy. The Greens' E.U. elections success could help*, The Washington Post, May 2019. https://www.washingtonpost.com/opinions/global-opinions/europe-needs-smart-climate-policy-the-greens-eu-elections-success-could-help/2019/05/28/ca748308-8169-11e9-bce7-40b4105f7ca0_story.html?noredirect=on (accessed August 22, 2019).
9. *Germany's CDU slams YouTuber Rezo over political viral video*, Deutsche Welle, May 2019. <https://www.dw.com/en/germanys-cdu-slams-youtuber-rezo-over-political-viral-video/a-48839177> (accessed August 19, 2019).
10. Giannou, Andrianos, *Green Elites?*, New Europe, June 2019. <https://www.neweurope.eu/article/green-elites/> (accessed August 20, 2019).
11. Graham-Harrison, Emma, *A quiet revolution sweeps Europe as Greens become a political force*, Guardian, Jun 2019. <https://www.theguardian.com/politics/2019/jun/02/european-parliament-election-green-parties-success> (accessed August 17, 2019).
12. Green Party US, *The Green New Deal*. https://www.gp.org/green_new_deal (accessed August 20, 2019).
13. Henri Lévy, Bernard, *How an Anti-totalitarian Militant Discovered Ultranationalism*, The Atlantic, May 2019. <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/05/bernard-henri-levy-interviews-viktor-orban/589102/> (accessed August 21, 2019).
14. Loxton, Rachel, *The winners and losers: Six things to know about the EU elections in Germany*, The Local de, May 2019. <https://www.thelocal.de/20190527/the-winners-and-losers-six-things-to-know-about-the-eu-elections-in-germany> (accessed August 21, 2019).
15. Mischke, Judith, "Manfred Weber: Only a 'few right weirdos' deny need for climate policy", *Politico*, July 2019. <https://www.politico.eu/article/manfred-weber-only-a-few-right-weirdos-deny-need-for-climate-policy/> (accessed August 18, 2019).
16. Odoxa L'Opinion tranchée, "Baromètre politique de mai : Macron cale, Jadot s'envole!" available from: <http://www.odoxa.fr/sondage/barometre-politique-de-mai-macron-cale-jadot-senvole/> (accessed August 23, 2019).
17. Pearce, Nick, *The Iresistible Raise of Europe's Green*, Financial Times, July 2019. <https://www.ft.com/content/a535ed94-aa30-11e9-90e9-fc4b9d9528b4> (accessed August 20, 2019).

18. Schaart, Eline and David M. Herszenhorn, "Junker says it's time for a Greener EU Agenda", *Politico*, June 2019. <https://www.politico.eu/article/junker-says-its-time-for-a-greener-eu-agenda/> (accessed August 21, 2019).
19. Stone, Jon, "European election results: Green parties surge as 'Green Wave' hits EU", *Independent*, May 2019. <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/european-election-result-greens-green-wave-spd-germany-a8931351.html> (accessed August 18, 2019).
20. Streeck, Wolfgang, *Four Reasons the European Left Lost*, Jacobin, May 2019. <https://www.jacobinmag.com/2019/05/european-parliament-elections-results-left> (accessed August 16, 2019).
21. Video „Die Zerstörung der CDU“ dosupan preko: <https://www.youtube.com/watch?v=4Y1lZQsyuSQ> (pristupljeno 19. 8. 2019).
22. Watts, Jonathan, *The Greta Thunberg effect: at last, MPs focus on climate change*, *Guardian*, April 2019. <https://www.theguardian.com/environment/2019/apr/23/greta-thunberg> (accessed August 20, 2019).
23. Watts, Jonathan, "Brazil's new foreign minister believes climate change is a Marxist plot", *The Guardian*, November 2018. <https://www.theguardian.com/world/2018/nov/15/brazil-foreign-minister-ernesto-araujo-climate-change-marxist-plot> (accessed August 21, 2019).

Sanja Vojvodić

THE TAKE-OFF OF THE GREENS IN THE 2019 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS

Abstract

In this paper we examine the reasons of the green parties' electoral success in the European Parliament elections held in May 2019. The claim made in the paper is that the success of the Greens is due to a number of complex factors. Firstly, the EP 2019 elections showcased a dynamic relationship between the electoral success of the Greens and the "new right" parties, especially in the case of Germany. Theoretically, we rely on the Pierre Ignazi's argument that there is a correlation between the results of the green and the new right parties. Secondly, we argue that the Greens' partial success is due to the intensification of the debate on climate change and the particular mobilization of younger voters. Finally, we stress out the possibility for the further strengthening of the new right parties if the Greens do not channel the electoral "take-off" into a political success by the next EP elections.

Keywords:

Greens, European Parliament, new right, climate change, fragmentation, voter turnout.